

ERON VA O'ZBEKISTONNING MADANIY O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Ahrorov Botir Baxodirovich

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi Buxoro viloyati hududiy
boshqarmasi, Xorijiy tillar ommalashtirish bo'limi bosh mutaxassisi

Annotatsiya. Mazkur maqola Eron hamda O'zbekistonning madaniy aloqalarini muhokama etish bilan bir qatorda ikki mamlakatning madaniy o'xshash hamda farqli jihatlari yoritishga bag'ishlanadi.

Kalit so'zlar: Madaniyat, din, san'at, tarix, aloqalar, diplomatiya.

KIRISH

Ikki mamlakatning eng asosiy umumiy jihati bu din hisoblanadi. Davlatlarning madaniy aloqalarida diniy qarashlar muhim ahamiyat kasb etishi shubhasiz. Eron Islom Respublikasining deyarli to'liq aholisi islom diniga e'tiqod qiladi, O'zbekiston esa tolerant mamlakat, shuning o'zi bir vaqtning o'zida asosiy farqli jihatdir. Eron Islom Respublikasida shariat qonunlari amal qilsa, bizning mamlakatimizda Konstitutsiya asosiy qomus hisoblanadi. Ta'kidlash lozimki, ko'plab tarixiy-madaniy mushtarakliklarga ega bo'lgan ikki davlat – O'zbekiston va Eron madaniy aloqalari O'zbekiston mustaqillikka erishgan paytdan buyon o'tgan uch o'n yillik davomida siyosiy va mafkuraviy sabablar tufayli unchalik darajada rivojlanishga erishmadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

O'zbekiston 1991 yili mustaqillikka erishganidan boshlab boshqa qo'shni va mintaqa davlatlari qatorida Eron Islom Respublikasi bilan ham muvozanatlashtirilgan siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalarga ega bo'lishga, shu orqali o'zining eng muhim ehtiyojlaridan biri bo'lmish eksport va import yuklarini tashish uchun transport-tranzit yo'laklariga bo'lgan ehtiyojni qondirish imkoniyatini yaratishga harakat qildi.

Eronning Toshkentdagi elchixonasi madaniyat bo'limi hamkorligi va moliyalashtirishi bilan bir necha ta'lim va tadqiqot loyihalari amalga oshirilgan bo'lib, oxirgi yarim asr davomida O'zbekistondagi eronshunoslik sohasining holati

to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan «O'zbekiston eronshunoslari» to'plami chop etildi.

Shuningdek, Eronning texnik va moliyaviy ko'magi bilan bir necha fors tili darsligi nashr etildi. Bundan tashqari Eron Islom Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi huzuridagi Siyosiy va xalqaro tadqiqotlar instituti hamkorligida O'zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimovning bir nechta kitobi fors tiliga tarjima qilinib, nashr etildi.

Eronlik san'at ahli Samarqandda bo'lib o'tadigan «Sharq taronalari» xalqaro musiqa festivali, Shahrisabzda o'tkaziladigan Xalqaro maqom san'ati anjumani, turli shaharlarda o'tkaziladigan Xalqaro baxshichilik san'ati festivali, Qo'qon shahrida bo'lib o'tadigan Xalqaro hunarmandchilik festivali hamda Toshkent xalqaro kinofestivalida muntazam tarzda ishtirok etib kelishmoqda.

Bularning barchasiga qaramasdan madaniyat va oliy ta'lim sohalarida hamkorlik to'g'risidagi bitimlarning mavjud emasligi ikki davlat o'rtasidagi madaniy aloqalarning institutlashtirilmaganligini ko'rsatadi. Bu esa o'z navbatida bu sohadagi aloqalar yo'lida muayyan to'siqlar va muammolar mavjudligidan darak beradi.

So'nggi o'n yilliklarda Eron tomonidan O'zbekistonning Markaziy Osiyo mintaqasidagi muhim sherik sifatida, jumladan, madaniy aloqalarni rivojlantirish sohasidagi roliga ko'proq urg'u berayotganligi kuzatilmogda. Jumladan eronlik ekspert Ja'far Haqqanoh shunday deb yozadi:

«O'zbekiston Eron geomadaniyat va sivilizatsion makonida joylashganligi sababli o'ziga yaqin bo'lgan boshqa respublikalarga nisbatan «madaniy ota» rolini bajaradi. Tojiklarning eronliklarga madaniy bog'liqligi hamda yaqinligi va qarindoshligiga qaramasdan, o'zbeklar ularga nisbatan yorqinroq va muhimroq o'tmishga egadirlar» [2].

Tomonlarning bunday irodasi, istagi va urinishlarining natijasi va samarasi o'laroq 2022 yilning 20-21 fevral kunlari Tehron shahrida bo'lib o'tgan O'zbekiston Respublikasi va Eron Islom Respublikasi o'rtasidagi savdo-iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy hamkorlik bo'yicha Hukumatlararo qo'shma komissiyaning o'n to'rtinchi majlisi doirasida ikki davlat o'rtasidagi ilk madaniy hamkorlik hujjati – O'zbekiston Respublikasi va Eron Islom Respublikasi hukumatlari o'rtasida Madaniyat sohasidagi hamkorlik to'g'risida Anglashuv memorandumi imzolandi. Do'stona munosabatlarni mustahkamlash hamda tomonlarni ikki mamlakat jamiyati

va madaniyati bilan tanishtirish maqsadida tuzilgan ushbu Anglashuv memorandumida ikki mamlakatda bo‘lib o‘tadigan madaniyat va san‘atga oid tadbirlar va yig‘ilishlarda ishtirok etish, madaniy meros, til va adabiyot hamda turizm sohalarida hamkorlik qilish, shuningdek, madaniyat sohasidagi hamkorlik bo‘yicha qo‘shma qo‘mita tuzish ko‘zda tutilgan.

1-rasm. Ikki mamlakat prezidentlari

Eron Islom Respublikasi prezidenti Sayid Ibrohim Raisiying Samarqand shahriga amalga oshirgan tashrifi chog‘ida ilm-fan, ta‘lim va madaniyat sohalaridagi hamkorlik to‘g‘risidagi quyidagi to‘rt yangi hujjat imzolandi:

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi bilan Eron Islom Respublikasi Fan, tadqiqotlar va texnologiyalar vazirligi o‘rtasida Fan, tadqiqotlar va texnologiyalar sohasida hamkorlik to‘g‘risidagi Anglashuv memorandumini;

O‘zbekiston Respublikasi Hukumati bilan Eron Islom Respublikasi Hukumati o‘rtasida Fan, texnika va innovatsiyalar sohasida hamkorlik to‘g‘risidagi Anglashuv memorandumini;

O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Abu Rayhon Beruniy nomidagi Sharqshunoslik instituti bilan Eron Islom Respublikasi Arxiv va Milliy kutubxona tashkiloti o‘rtasida Qo‘lyozma asarlarni o‘rganish va nashr etish sohasida hamkorlik to‘g‘risidagi Anglashuv memorandumini;

O‘zbekiston Ibn Sino jamoat fondi bilan Eron Bu Ali Sino ilmiy- madaniy fondi o‘rtasida hamkorlik to‘g‘risidagi Anglashuv memorandumi.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib Maqolamizning so‘ngida shuni aytish mumkinki, O‘zbekiston va Eron davlatlari qadr-qimmati, urf-odatlari, an‘analari, madaniyati, dini va e‘tiqodi bilan hamohang yaqindir, ayniqsa dini, o‘zbek va fors erkaklarining kuchli g‘ururi, ota- onalarning bolalariga bo‘lgan munosabatlari, akalarning singillarini himoya qilishi, iffati, sha‘ni, shuningdek, ikki davlatning tarixga boy ko‘pgina shaharlari, chet ellik mehmonlarni e‘zozlashi va ko‘pgina sifatleri bilan chambarchas o‘xshashlikni ko‘rishimiz mumkin. Nafaqat bular, balki ikki davlat o‘rtasidagi bardavom tarixlar osha davom etib kelayotgan o‘zaro hamkorliklar, madaniy rishtalar va barcha- barchasini alohida ta‘kidlab o‘tish zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. V.I.Mesamed. Eron Markaziy Osiyoda: yigirma yillik muloqot. M., 2010 yil. 266 st
2. Dehg‘oniy-Firuzobodiy S.D. Eron Islom Respublikasining tashqi siyosati. Tehron, 2010. – B.130.
3. Mamedova N.M. XX asrda Eron. Iqtisodiy rivojlanishda davlatning roli. - M., 2017 yil.
4. Mehdi Sanai. Eronning MDHning Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan aloqalari. (Ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jihatlari). - M., 2012 yil.

Research Science and Innovation House